

Länsnytt

Mötesplats för biblioteken i Stockholms län

sid. 4

*Vinnande bokberättare
Johanna Härenstam
bokberättar med en helt
egen stil.*

*Hennes läslust lyser och
smittar av sig.*

*Johanna får juryns första
pris för att hon med humor
och attack ger bokberättan-
det ett eget liv.*

sid. 10

sid. 8

*Hur påverkas
biblioteken av
det vidgade
textbegreppet?*

sid. 12

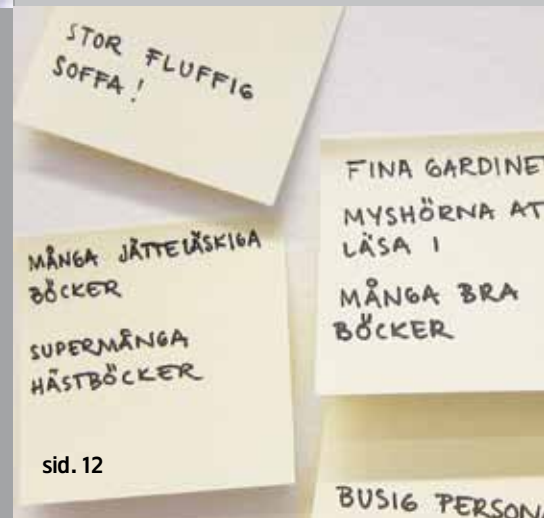
sid. 10

*Jag vill försöka min-
nas det gamla och
jämföra med det nya.
I tankarna kan jag
vandra runt i staden.*

sid. 8

*Situationen hade
varit mycket
bekymmersam om
inte småförlagen,
pysslingarna, hade
funnits*

sid. 6

sid. 12

Tema: Läsaren

Temat för mycket av Regionbibliotekets insatser under 2011 har varit Läsaren. Att ha ett tema för bl.a. våra fortbildningsinsatser har givit oss en möjlighet till koncentration och tydlighet. Många av er har varit positiva till våra temanriktningar och det känns inspirerande. Årets tema gör också att årets sista nummer av Länsnytt naturligtvis handlar om läsaren, läsandet, skrivandet och naturligtvis lässamtalet.

Regionbiblioteket har under en längre tid prioriterat insatser på det läsfrämjande området både inriktat på barn och vuxna. I början av 2000-talet gick diskussionerna höga om att biblioteken tappat sin ryggrad och enbart brydde sig om huruvida det fanns datorer eller inte på biblioteken. Tillsammans med regionbiblioteken i Skåne och Västra Götaland samt Nobelbiblioteket startade vi MUSA, Metodutveckling i Skönlitterärt Arbeta. Detta ledde till nytänkande och mer fokus på läsandet. Vi går nu vidare med forskningsstudier för att ytterligare förbättra metodarbetet.

Genomslaget med digidelkampanjen där biblioteken under året arbetat mycket imponerande och även påbörjat samverka med civilsamhället och då framför allt studieförbunden. Tillsammans når vi långt ut i samhället och vi blir starkare och kan komplettera varandra. Undersökningar som har redovisat att vi läser allt mindre visas allt som oftast i media och biblioteken rustar för att möta detta. Möjligheten till en läskampanj likt digidel2013 är en tanke och Litteraturutredningen har pekat på möjligheten genom att utlysa projektmedel för läsfrämjande aktiviteter där folkbibliotek samverkar med civilsamhället.

Många projekt pågår och i Stockholm måste projektet Biblioteket, boken och den långa svansen lyftas. Det har beskrivits ett flertal gånger här i Länsnytt. Nu när det är avslutat så fortsätter Stockholms stadsbibliotek i den ordinarie verksamheten och de flesta bibliotek har möjligheter att få inspiration från denna svans. Men det finns så mycket mer vilket tydligt framgår i detta temanummer av Länsnytt. Läs och inspireras!

Sedan förra sommaren driver Länsbiblioteken Bokcirklar.se och nu finns 27 redaktörer runt om på våra bibliotek som jobbar med sajten. Det är en livaktig verksamhet som utvecklas hela tiden. Vi hoppas naturligtvis att Bokcirklar.se ska fortsätta och är ni inte medlemmar så gå med och samtala om läsoplevelsen.

Regionbiblioteket önskar er alla

en riktigt *God LäsJul!*

Krister Hansson

Krister Hansson
Chef Regionbibliotek Stockholm

Länsnytt

Tidningen Länsnytt ges ut av Regionbibliotek Stockholm och utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare:

Krister Hansson
krister.hansson@stockholm.se

I redaktionen:

Kerstin af Malmborg/KM
Tel. 070-752 40 16

Grafisk form:

Maria Rodrick Nordström

Illustration/foto där inget annat anges:

Maria Rodrick Nordström

Nästa nummer: Tema Samverkan

Manusstopp 20 januari

Välkommen med artiklar och notiser om vad som händer på ditt bibliotek eller om annat som kan vara av intresse. Bifoga gärna högupplösta digitala foton. Red. förbehåller sig rätten att korta och redigera insända manus.

Mail till red:

kerstin.af.malmborg@stockholm.se

Regionbibliotek Stockholm

113 80 Stockholm
Besöksadress: Odengatan 63
Tel: 08-508 31 278, fax: 08-508 31 230

Länsnytt finns också som pdf-fil på nätet, se under www.regionbiblioteket.stockholm.se

Omslagsfoton:

Barn berättar

Foto: Marie Johansen

Läsaren på sjukhus

Foto: Marie Ström

Lässtafett i Nynäshamn

Foto: Mattias Hansson /HGBild

EO grafiska

Håll utkik efter...

Regionbibliotekets nya webbplats som hade premiär den 1 oktober! Platsen är byggd med verktyget Wordpress, som från början är ett bloggverktyg. Detta gör att webbplatsen i mycket består av olika flöden, det kan man se t.ex. i kalendarier, på förstasidan och i den integrerade bloggen. I bloggen ska man också kunna läsa vissa artiklar från Länsnytt. Nytt för er som ska anmäla er till konferenser och studiedagar är att ni anmäler er genom att fylla i ett formulär på webben.

Prova Regionbiblioteket.se!

Van der Torre, Sigrid, Vikten av bemötande. Dyslektikers erfarenheter av bibliotek. (Högskolan i Borås, 2011)

Hur lär sig yngre barn att söka och använda information? Vilka krav på lärande ställs på eleverna? Anna Lundh har disputerat med avhandlingen *Doing Research in Primary School: Information Activities in Project-Based Learning*. Här finns den: <http://hdl.handle.net/2320/8610>

Ett riktigt nätverk på Facebook: Forum för barn- och ungdomsbibliotekarier och andra med samma fokus. Det är tänkt som en källa till kunskap och kunskapsspridning oavsett var man befinner sig i landet. Tips om evenemang, böcker, metoder.

Innehåll nummer 4 • 2011

Barn berättar	4
Vem bestämmer inköp av skönlitteratur på bibliotek?	6
En liten Post-It-lapp gör skillnad!	7
Läsaren på sjukhus	8
"Vi har boken" - Bokcirklar för vuxna invandrare	9
SM i bokberättande - att vara övertygad och övertyga	10
En ny bok om läsning	10
En typisk låntagare på min arbetsplats.....biblioteket, Häktet, Huddinge.	11
Tema Läsaren - en avslutning i oktober	12
Projektet Biblioteket, boken och den långa svansen	13
Ett porträtt	13
Hänt & Händer	14
Sex frågor till Tomas Lidman	16

Barn berättar

En studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek

Österåkers bibliotek Foto: Marie Johansen

Barn berättar redovisar en studie som beställdes och utformades av Svensk Biblioteksförnings verksamhetsgrupp för barns och ungas läsning, under ledning av Wiviann Wilhelmsson. Gruppens medlemmar – Maria Ehde Andersson, Eva Fridlund, Agneta Krohn Strömshed, Ingrid Källström och Liz ten Hoeve – planerade undersökningen och genomförde barnintervjuer. Åse Hedemark, fil. dr. i biblioteks- och informationsvetenskap och verksam vid institutionen för ABM, Uppsala universitet, har sedan analyserat intervjuerna och skrivit rapporten.

Med studien ville man nå kunskap om barns förhållningssätt till läsning genom att studera barns egna utsagor, undersöka barns upplevelser och erfarenheter av berättelser, läslust och läsning i relation till bibliotekens verksamhet. Därför genomförde man gruppintervjuer med barn på olika håll i landet.

Studiens frågeställningar var följande: Vilka behov av berättelser och läsning har barn i 10-årsåldern? Hur hittar och söker dessa barn berättelser att läsa? Vilken betydelse har bibliotek och olika typer av lässtimulerande verksamhet för barns intresse för berättelser och läsning?

Hur kan bibliotekens verksamhet utvecklas för att bättre tillgängliggöra berättelser för barn och stödja läsutvecklingen?

”Läsning ska i studien förstås i vid bemärkelse, d v s det handlar inte bara om läsning av tryckta skönlitterära böcker. Med utgångspunkt i ett vidgat textbegrepp kan läsning inbegripa nyttjandet av olika digitala medier. Även läsning av faktaböcker, tidningar, tidskrifter eller användande av Internet, tv, dataspel och ljudböcker ryms således i begreppet läsning.” (s. 4)

Literacy

Undersökningar (t.ex PISA 2009) visar en tillbakagång i läsförmågan hos 15-åringar

i Sverige. Men läsningen har inte minskat, enligt Åse Hedemark (s. 4): ”Barns medieanvändning och läsvanor har förändrats – enligt forskare läser barn exempelvis på andra sätt och av andra anledningar än vad de gjorde tidigare /.../. Mot bakgrund av de senaste årtiondenas digitala utveckling kan konstateras att det ställs allt högre krav på avancerade, abstrakta färdigheter som bland annat handlar om att navigera bland de informationsmängder som finns på Internet och ur den sålla fram den information man behöver.” Förändringen är inte av ondo, i alla fall inte bara, men mycket tyder på att många inte besitter färdigheter för att leva upp till kraven på skriftspråkighet/literacy i samhället. Se t.ex. Carina Fast, literacy (2008).

Tre förhållningssätt till läsning

Utifrån analysen kan konstateras att barnens utsagor ger uttryck för åtminstone tre olika förhållningssätt till läsning:

Den lustfyllda läsningen

Det är de här barnen vi hittar på bibblan! Som kommer och som gillar bokklubbar och bokprat. De har en positiv inställning till läsning. Läsning är lätt, skönt, avslappnande. Barnen blir ofta uppslukade av handlingen, och kan identifiera sig med personer eller miljöer. De läser av fri vilja och avsätter tid för läsning. Våra aktiviteter på biblioteken kan ha betydelse, men de skulle hitta böckerna ändå genom kompisar, föräldrar och syskon.

Läsning som tvång

Läsning har fått negativa associationer. Det är något man gör bara om man måste, eller möjligtvis för att man inte har något annat att göra. Kanske är förhållningssättet kopplat till bristande läskunskaper, och det är därför man vill komma undan? I barnens utsagor uttrycks här behov av berättelser, men inte i första hand i form av böcker. ”Istället framkommer att barnen gärna använder dataspel, TV och Internet. Via sko-

lan nyttjar dessa barn biblioteket i någon utsträckning, men de tenderar att efterfråga icke-bokrelaterade aktiviteter på biblioteket, såsom exempelvis karaoke och data-spelsturneringar.” (s. 47)

Den instrumentella läsningen

Här är förhållningssättet till läsning neutralt: det är varken roligt eller tråkigt att läsa. Man läser för att uppnå andra syften. Man läser för att lära sig saker, för att klara sig bättre i samhället. Hedemark skriver att man kan anta att den här synen på läsning ligger nära den som premieras i skolan. ”Biblioteket används av barnen för att hitta sin läsning som inte sällan utgörs av faktaböcker. Lässtimulerande arbete i både skola och på bibliotek har en viss betydelse för dessa barn då det sannolikt leder till att de läser mer.” (s. 47)

Biblioteken

I sin avslutande diskussion skriver Hedemark att man kan utifrån barnens utsagor konstatera att bibliotekets läsförmedlande insatser spelar roll för de barn som deltar i dem. En viktig förutsättning är ju själva tillgången till böcker! Men det är av flera olika anledningar svårt att avgöra hur stor effekt just bibliotekens verksamhet har för läsintresset. En anledning är att barnen i undersökningen blandar samman skolans och bibliotekens verksamhet. Det är svårt att jämföra enskilda utsagor med varandra eftersom det inte alltid går att avgöra om de talar om skolan eller biblioteket.

Rapporten visar att biblioteken är inne på rätt väg i sitt lässtimulerande arbete. Det är viktigt att anknyta till barnens egna erfarenheter och textvärldar och biblioteket behöver anpassa sitt arbete till barns skiftande förhållande till läsning och olika medieformat. Barnbibliotekarier behöver föra samtal med barnen om berättelser och förfina sina metoder för att undanröja läshinder. Biblioteket ska möta barnen både när de läser för att lära och när de läser av lust.

Det vidgade textbegreppet

Barnen vittnar i intervjuerna om att de vill få berättelserna levandegjorda på andra sätt,

inte bara genom högläsning och muntligt berättande. Här hänvisar Hedemark till Carina Fast och hennes forskning:

”Carina Fast har i sin avhandling visat att barn redan som mycket små utövar olika textorienterade aktiviteter, exempelvis berättar de, sjunger och ser på tv. De utvecklar också skriftspråket via anslag, matförpackningar, böcker, brev, tv, och dataskärmen. Studien visar att barn praktiserar läsande och skrivande via populärkulturellt material som exempelvis kan ta sig uttryck i Pokémonkort och leksakskataloger” (s. 49).

Diskussion bland barnbibliotekarier

Om att utgå från vidgat textbegrepp, för att tillgodose och bättre möta barn - särskilt de som är negativt inställda till läsning i traditionell mening, skriver Åse Hedemark att ”det skulle få följdverkningar för bibliotekens uppdrag och också ställa krav på kunskaper som bibliotekarier genom sin traditionella yrkesroll inte fått tillfälle att utveckla” (s 49).

Det var också detta sista stycke som fick vara utgångspunkt i en diskussion bland barnbibliotekarier som var med på det senaste arbetsmötet på Österåkers bibliotek. Hur kan biblioteket utveckla lässtimulerande metoder utifrån ett vidgat textbegrepp och kunskapen om olika typer av läsare? Vad behöver ni? Hinder? Hur undanröja hindren? Idéer till projekt eller kompetensutbildning etc.

Pia Borrman och jag tyckte att det blev givande samtal. Här är några idéer, tankar och synpunkter som kom upp:

- Var inte rädd för att använda teknik: Klipp, ljud, rörliga bilder, spellistor kopplade till böcker, boktrailers, appar.
- Det är och ska vara rumsrent att använda och läsa serier numera!
- Berätta - och prata om det du berättat.
- Läs sagor och prata och diskutera att samma berättelse/saga kan se olika ut för olika personer, på olika språk och uttrycksätt.
- Var fjantig!

- Använd noveller, bra för lättsvaga.
- Spökhistorier, Bellmanhistorier.
- Bryt upp det linjära berättandet.
- Skapande boksamtal, se exempelvis Anna Stoorhööks metod se (s.7)
- Lek bokcharader, lek bibliotek.
- Var nyfiken, ta reda på var barn möter texter.
- Häng på populära fenomen som Twilight.
- Hitta beröringspunkter med barnens värld, t.ex. ha bok om beyblades i biblioteket.
- Jobba gentemot föräldrar
- Ta dig tid

Den här diskussionen gav mersmak. Vi står inför en riktig utmaning om vi vågar lyssna på barnen, NÄR vi vågar lyssna på barnen.

Rapporten *Barn berättar* avslutas med följande tänkvärda stycke, min kursivering: *En viktig lärdom från denna studie är att inte alla barn som läser är intresserade av böcker. Biblioteken bör därför utveckla lässtimulerande verksamheter som är anpassade efter barns olika förhållningssätt till läsning.*

Rapporten finns tillgänglig som pdf på Svensk biblioteksförnings hemsida.

Marie Johansen

Regionbibliotek Stockholm

Regionbibliotek Stockholms temaserie LÄSAREN har varje konferensdag avslutats med En bok jag inte kan leva utan. Nu har vi önskat tips från alla dem som föreläst och deltagit på scenen under serien, även på de Tid för samtal som vi arrangerat inom temat. Deras svar kan ni se här och var i det här numret. Mycket läsnöje önskar Regionbibliotek Stockholm!

Vem bestämmer inköp av skönlitteratur på bibliotek?

Frågan är berättigad. Biblioteken har gått från en institution präglad av myndighetsutövning där inköp av litteratur var en fråga för det specialiserade fåtalet till en kundorienterad struktur där alltmer köps på efterfrågan. Samtidigt finns gamla system kvar. Var finns bibliotekspersonalen och dess kompetens i det hela? Och vem bestämmer egentligen vad som finns på svenska bibliotek? Frågan har fått ökad aktualitet i och med att Litteraturutredningen tillsatts samt med ökad digitalisering och e-boksutveckling. En bok är inte längre med självklarhet en tryckt sådan.

Förlagen

Drakarna

Man kan försöka förneka det men de som ytterst har makten över bibliotekens mediebestånd är förlagen. I Sverige har vi tidigare varit ganska lyckligt lottade med en ganska bred utgivning från andra språk. Så är inte längre fallet. Enligt Sveriges förläggarförening har antalet översättningar gått ner från 338 till 208 under en femårsperiod (2005-2010). Detta gäller de stora förlagen som samtidigt meddelar att de översätter färre från engelska eftersom många fler nuförtiden väljer att läsa i original. Samtidigt har utgivningen av skönlitteratur på originalspråk minskat, värst utsatt är lyriken.

Storförlagen bestämmer krasst att svenska bibliotek ska ha svenska deckare och ingen lyrik.

Pysslingarna

Situationen hade varit mycket bekymmersam om inte småförlagen, pysslingarna, funnits. Dessa har ökat i antal, förmodligen

beroende på att de stora förlagen alltmer släpper de litterära titlarna, vilket leder till en möjlighet för de mindre att nischa sig. För det gör de. Ersatz, Elisabeth Grate, Leopard, Bakåll, Ellerströms, Tranan och trasten, Modernista, Murbräckan, Sekwa m fl är alla bokförlag som på ett eller annat sätt hittat just sin specialitet. Det kan vara språkområde (tyskt, franskt, ryskt), geografiskt område (Afrika), genre (klassiker, lyrik, fantasy) och genus (kvinnor).

Småförlagen ger biblioteken möjlighet till bredd och mångfald.

Kulturrådet

KUR delar årligen ut bidrag till ett stort antal titlar, som sedan – som en del av stödet – skickas till huvudbiblioteken. Kriterierna för att få bidrag är tydliga, praktiken inte lika lätt men för de flesta behandlade titlarna finns en stor konsensus i arbetsgruppen. Intensitet, originalitet, komplexitet, förnyelse eller självständighet ifråga om litterär teknik, gestaltning av idéer och erfarenhe-

ter, förmåga att överskrida olika typer av genreförväntningar är de krav som ställs. Dessutom ska arbetsgruppen arbeta för en geografisk, kulturell och språklig spridning, ta särskild hänsyn till debutanter och ”utrotningshotade” genrer som lyrik och läsdrama. Översättningarna ska vara av god kvalitet och i första hand utgå från originalverket.

Kulturrådet väljer genom sina arbetsgrupper ut litteratur åt de biblioteken. Om dessa i sin tur väljer att använda dem är en annan fråga.

Allmänheten

Det är klart att även allmänheten i stor utsträckning väljer vad som ska finnas på biblioteken. Dels genom inköpsförslag - som kan röra allt mellan himmel och jord - men än mer genom vad de lånar eller inte lånar hem. En titel som många vill ha måste köpas in i många exemplar. En titel som ingen frågar efter köps kanske inte alls in. Allmänhetens smak har de senaste åren gynnat den breda litteraturen, i synnerhet deckarna. Det skulle vara intressant att se en uppgift på hur mycket av bibliotekens totala mediaanslag som går till, låt säga Camilla Läckbergs senaste alster (i alla dess format, bok, e-bok, mp3, ljud och storstil m.m.)

Vi kan också notera att allmänheten de senaste åren valt bort skönlitteratur i stor omfattning - i alla fall i bokform. Mellan åren 2006 och 2009 minskade den skönlitterära bokutlåningen med 1,2 miljoner!! Men innan man blir panikslagen av den siffran ska man betänka att utlåningen av ”kassetböcker” ökade med 1,6 miljoner och vi vet alla att här döljer sig mycket skönlitteratur. Jag vill därför hävda att skönlitteraturen står sig ganska stark på biblioteken. Frågan är däremot VAD som lånas och här behövs helt enkelt forskning som idag inte finns. Är det Marklund, Brenden och Guillou eller är det Cavendish, Heldén och Laxness?

Allmänheten påverkar inköpen av skönlitteratur.

En liten Post-It-lapp gör skillnad!

Bibliotekspersonalen

Lustigt nog så utgör bibliotekspersonalen den vitaste fläcken på kartan. Vi vet att man både köper in och arbetar aktivt med skönlitteratur på svenska bibliotek. Det ser vi på den nya statistiken kring programverksamhet. Ett antal exempel:

2005 anordnade biblioteken 1500 författarbesök. 2009 hade siffran ökat till 2779. Antalet bokcaféer fördubblades under samma period. Och bokprat/samtal (mest för barn antar jag) ökade från 18000 till 22800. Så visst arbetar man med skönlitteratur, både genom inköp och program.

Ändå vet vi förfärligt lite om den bakomliggande litteratursynen som präglar bibliotekens arbete. Vi vet heller inte vad bibliotekspersonalen aktivt läser och inte heller vad de väljer att förmedla. Och jag menar att vi inte kan få till stånd ett seriöst arbete med skönlitteratur som konstart innan vi har denna grund att stå på. Först då kan vi börja utveckla våra metoder kring arbetet. Av denna anledning har regionerna Stockholm, Västra Götaland och Halland tillsammans med Svenska akademiens Nobelbibliotek och Nätverket för skönlitteratur (NÄFS) sänt in en ansökan till Kulturrådet om just ett projekt kring litteratursynen på svenska bibliotek. Projektet är tänkt som en förstudie till en mycket större undersökning och en metodutveckling. För att en sådan behövs, det vet vi. Antalet läskunniga går stadigt ner och det är ett hot mot demokratin, förståelsen av andra och människans förmåga att uttrycka sig kreativt.

Maria Ehrenberg

Regionbibliotekarie i Halland

En bok jag inte kan leva utan...

Glaskupan av Sylvia Plath

En favoritgenre: bildningsroman om en skrivande människa. Träffande beskrivning av det löjligt enkla i livet och branterna mot det bottenlöst svåra.

Annika Hermele

Bild: Upplands Väsby bibliotek

Som avslutning på de fartfyllda boksamtalen brukar jag be barnen tala om vad de tänker om biblioteket.

”Hur kan vi göra biblioteket ännu bättre?” eller ”Hur ska ett riktigt bra bibliotek vara?” är de frågor jag brukar använda. Den första frågan kan vara svår att svara på för vissa barn som inte tidigare har varit i kontakt med bibliotek. Därför kan fråga två vara bättre. Synpunkterna kan vara förslag på böcker och andra medier, åsikter om lokalen, personalen eller verksamheten. Jag är noga med att inte ge några konkreta exempel, för de hamnar garanterat på lapparna. Det är viktigt att tala om att vi följer upp barnens åsikter, men att allt de skriver inte kan bli verklighet.

Därefter delas post-it-lappar och pennor ut. Jag talar om att om man inte vill skriva själv kan jag, läraren eller en kompis göra det. Det är viktigt att det inte blir en kravfylld uppgift.

Barnen skriver, jag samlar in lappar och ibland diskuterar vi några av frågorna genast. Roligast är det att göra denna övning om man har många grupper, så att det blir en samlad uppfattning från områdets barn

om hur ett bra barnbibliotek ska vara. De renskrivna post-it-lapparna sätts upp huller om buller på en vägg med frågan i en stor pratbubbla i centrum.

Där lämnas också svar på en del konkreta önskemål. Jag brukar göra en svarsbubbla som sätts upp precis intill synpunktslappen. Om det är någon som vill att vi ska ha böcker om Lasse-Maja kan svaret bli att vi har 155 böcker i olika medieformat och på olika språk, samt att vi i personalen gärna visar var de står.

Synpunkter av slaget gratis ponnyridning på biblioteket kan man diskutera för- och nackdelar med om gruppen kommer tillbaka. Barnen kommer själva fram till varför hästarna inte passar i biblioteket när de tänkt efter. Önskemål som ”böcker om lejon”, däremot, ger oss anledning att fundera över hur vi kan synliggöra facklitteraturen på ett bättre sätt. Det är bara att hugga i och börja jobba!

Anna Stoorhök

Upplands Väsby bibliotek

Läsaren på sjukhus.

Vad betyder läsningen för våra patienter/låntagare?

Foto: Marie Ström

Så här svarar några av dem på den frågan:

Ger ett rikare liv och nya perspektiv

”Jag har läst mycket från psykologihyllan och jag uppskattar verkligen det varierade utbudet på patientinformationen.

Livet blir rikare på alla sätt. Med böckerna får jag kunskap om hur olika verkligheter kan te sig utifrån andras perspektiv och synsätt, som är nya för mig. Läsningen vidgar och bekräftar ofta egna erfarenheter. Böckerna ger sällskap, man får ge sig ut på andras äventyr och smaka på nya intryck. Viktiga böcker ger mer ju fler gånger man läser dem. Böckerna välkomnar en, när man vill hälsa på dem, och man får återkomma och läsa som man själv vill.”

Gunilla

Väcker minnen

”Jag lyssnar mycket på ljudböcker och Daisy. En bra inläsare lockar till fortsatt läsning. Då blir det en njutbar och välgörande upplevelse och man sugns in i berättelsen. Den lilla biblioteksspelaren har ett behändigt format. Passar bra på sjukhus där utrymmet runt sängen är begränsat. Jag tycker om böcker med verklighetsanknytning, som memoarer och stockholmskildringar, både från söder och Kungs-

holmen. Jag vill försöka minnas det gamla och jämföra med det nya. I tankarna kan jag vandra runt i staden.

Deckare och konstruerade intriger lockar mig inte alls.”

Helge

Höjer livskvaliteten

”Läsningen betyder väldigt mycket. Tillsammans med musiken höjer den livskvaliteten, och hjälper till att hålla igång intellektet. Jag behöver verkligen stimulansen från både litteratur och musik. Annars blev tillvaron fattig. I romantexter upplever jag ofta förloppet i bildsekvenser – kanske för att jag också är mycket konst- och bildintresserad. Jag läser talböcker, så det underlättar om texten inte är för lång och komplicerad och att det inte är för många personer.

Jag läser gärna bra deckare, d.v.s. en bra story och god personskildring. Hos Karin Fossum finns bra vardagsmiljöer. Donna Leons deckare från Venedig är trivsamma. Eftersom jag går på franskkurs har jag även lånat talböcker på franska.”

Karin

Är ett led i rehabiliteringen

”Vad gör man under långa dagar och nätter om inte böckerna fanns. Att försöka orka

läsa är ett viktigt led i rehabiliteringen. Läsningen inger hopp, ökar livskvaliteten, avleder smärttankar och distraherar smärtmönstret. Det är ungefär som hypnos att kunna få gå in i en annan verklighet. Jag har upptäckt och inspirerats att läsa ljudböcker. Det kommer jag att fortsätta med. Bokvagnsronden betyder mycket. Där skapas en otvungen kontakt, som sedan startar samtal och tankeverksamhet.”

Ingela

Skapar gemenskap

Det är en fin service att det uppsökande biblioteket även ger de patienter, som inte orkar komma till biblioteket, en möjlighet att låna och läsa. Det är också värdefullt att anhöriga får låna i biblioteket. Jag har lånat både noveller och lyrik för högläsning. Ibland lyssnar vi tillsammans på en bok eller tittar på en film.”

Anhörig, syster till Sonja

Hur ska vi möta läsaren framöver?

Vi som har jobbat länge på patientbibliotek har varit med om en fantastisk utveckling från de gamla Tandbergbandspelarna på 70-talet till dagens Daisy-spelare, och möjligheten att ladda ned talböcker till minneskort.

Fler och fler patienter laddar själva ned böcker, film och musik till mobiler och surfplattor.

Grunden för vårt arbete är ändå densamma, oavsett hur man läser är det viktiga hur läsningen berör och når oss – ger kunskap, stimulans och förströelse.

Vår roll kommer nog ännu mer att vara som vägvisare/lotsar i hur den nya tekniken kan öka tillgängligheten, att starta samtal om böcker och ge boktips. Att ge rätt media som passar just den person vi möter i den situation hon/han befinner sig kommer även i fortsättningen att vara den stora utmaningen i vårt arbete för läsaren på sjukhus.

Agneta Friberg och Gun-Britt Ström

Uppdragsenheten

Stockholms stadsbibliotek

”Vi har boken” – Bokcirklar för vuxna invandrare

Foto: Hugo Nabo

Bakgrund :

Språkcafé i samarbete med Medborgarskolan har funnits på kulturhuset Multeum sedan 2008. Som en vidareutveckling av språkcaféerna skickades en ansökan till Statens kulturråd 2010 och i juni beviljades 120 tkr för LL-bokcirklar för vuxna invandrare i Strängnäs kommun.

Det formulerade syftet är att Strängnäs bibliotek vill nå fler invandrare; integration och kulturell mångfald är ett prioriterat mål i biblioteksplanen. Genom att använda LL-böcker som introduktion till svensk litteratur ges invandrare möjlighet att förbättra sin svenska.

Start:

Hösten 2010 började 3 pilotcirklar med 18 deltagare på Campus Strängnäs. Cirkelledare från Medborgarskolan och Strängnäs bibliotek.

Samarbetspartners till Strängnäs bibliotek har från starten varit Lärcentrum/SFI, Medborgarskolan samt Centrum för lättläst med LL-förlaget.

Förutsättningar för cirkelarbetet:

Varje deltagare får ett eget exemplar av de böcker som läses i cirkeln. Varje deltagare får också en anteckningsbok, loggbok, samt en penna. Att ”dokumentera processen” är ett mål såväl för deltagarna som cirkelledarna. SFI-lärare har tagit fram en dokumentationsmall och varje avslutad bok redovisas och följs upp.

Våren 2011:

Verksamheten utvidgas och nu är 5 cirklar i gång. En av cirkelarna är nu på Multeum och jag kommer in som assisterande cirkelledare.

Mina högst personliga intryck som cirkelledare:

Ett tacksamt och mödosamt arbete med extremt motiverande elever som jag inte skulle ha velat vara utan som livserfarenhet. Vad jag själv har för speciella egenskaper att genomföra detta förutom att ha svenska som modersmål vet jag inte. Det har varit frågan om språktillägnande på absolut basnivå. Med orden som byggklossar.

Den grupp jag varit med i är den som enligt SFI-nivåerna ligger lägst i språkkunskaper. Två av eleverna är dessutom analfabeter på sitt modersmål.

Mer än en gång har jag frågat mig om detta är rätt sätt att tillägna sig det exotiska språk som svenska är. Men så plötsligt kan jag slås av häpnad inför de latenta kunskaper som trots allt växt fram och finns där. Mötet mellan gruppen och Dagens Nyheters journalist Thomas Lerner blev en sådan stund.

Det har varit svårt att hitta LL-böcker som är enkla nog. Dessutom är det i både Mankell och Lagerlöf lite väl mycket blod och döingar för människor från Kabul och Bagdad som varit med om för mycket av den varan.

Något som varit väldigt tydligt är svårigheten att få ordning på de svenska namnen. Är Wallander en kommissarie från Ystad eller betyder det ”skåp”?

Tack mina cirkeldeltagare. Ni har lärt mig mycket.

Bästa lättlästa bibliotek 2011:

En inte helt vildsint gissning är att det utan tvekan framgångsrika arbetet med LL-läsecirklar spelat en viss roll för att Strängnäs bibliotek fick årets pris

Anders Johnsson
Strängnäs bibliotek

En bok som jag inte kan leva utan...

Darrell Huff, *Konsten att ljuga med statistik* (1957) Den lärde mig att genomskåda och att vara på min vakt.

Bengt Göransson

En bok som jag inte kan leva utan...

Jag kan inte leva utan Virginia Woolfs dagboksanteckningar *Ögonblick av frihet*. Hon är författare vad hon är skriver; smart, rolig, observant, känslig, ger en en initierad och inspirerande bild av det samtida kulturliv hon var en del av.

Ika Jorum

En bok som jag inte kan leva utan...

Jag väljer Eyvind Jonsson: *Strändernas svall*. Jag läste *Strändernas svall* första gången när jag studerade Litteraturvetenskap i Uppsala (på 1970-talet) och har sedan återkommit till romanen många gånger under åren. Jag brukar bokprata om den när tillfälle ges. Romanen bygger på den klassiska historien om Odysseus, krigshjälten från det trojanska kriget och hans irrfärder på väg hem till Ithaka efter krigets slut. Jonssons roman utkom strax efter andra världskrigets slut och beskriver fasan och ångesten i krig, hjältens upplevelser som skadat honom både fysiskt och psykiskt. Det är lätt att dra paralleller till den tid då boken kom ut och temat är tyvärr ständigt aktuellt, sargade män som återkommer från krigshärjade områden och som måste klara att leva i nuet. Eyvind Jonsson var en stor berättare och han lyckas levandegöra den mytiska skildringen av Odysseus kamp mot gudarna och alla hinder han måste klara för att återkomma till sin älskade Penelope och sonen Telemachos. En läsvärd klassiker som ständigt utkommer i ny upplaga vilket väl talar för att romanen tar upp ett tidlöst ämne.

Katarina Kristoffersson

SM i bokberättande – att vara övertygad och övertyga

Foto: Patrik Schylström
Mia Dimblad

Bokberättande är en av de viktigaste uppgifterna för bibliotekarier. Om du vill fånga besökarnas intresse för en bok gäller det att göra det på en kort tid.

Under fjolårets SM i bokberättande i Strängnäs berättade Svante Weyler mycket målande om vikten för förlagen att hitta egna ingångar till böckerna som ska säljas in till boklådorna. Annars blir inte bokhandlarna övertygade om att någon kommer vilja köpa dem.

Detsamma kan sägas om personal som står i bibliotekets informationsdiskar: Ju mer övertygade de är, desto mer övertygad blir låntagaren.

Bibliotekarier med betydelse

Den 11 november gjorde nio av landets bästa bokberättare upp om titeln svensk mästare i bokberättande.

I det första momentet går de tävlande in framför juryn en och en. Den här gången bokberättade de om en och samma bok: "Människor helt utan betydelse" av Johan Kling. De har max tre minuter på sig. Håller de inte tiden låter en gong-gong. Juryn ger korta omdömen till de tävlande och anger poäng som tas med till nästa omgång.

Nu, kl 18:00, tar den publika delen vid. De tävlande söker med hjälp av entusiasm och subjektivt uttryck väcka läslust hos juryn kring varsin roman skriven av en svensk författare. De tre som fått mest poäng går vidare till final. Publiken har också möjlighet att välja ut en vinnare från finalisterna.

Av de tre finalisterna tilldelas en av dem publikens pris. Därefter delas också juryns pris ut.

En initerad jury

Juryn består av bokmänniskor av skilda

slag. Björn Waller recenserar böcker på sajten Dagens bok. Han läser mycket och reflekterande. Henriette Zorn är chefredaktör på Biblioteksbladet. Hon har en bakgrund som litteraturkritiker och kulturjournalist. Henriette var med i starten av Tidskrifter.nu.

Mia Dimblad gick segrande ur förra årets SM i bokberättande. Vi som var i Strängnäs kommer ihåg hur hennes elektriska berättande kändes i hela kroppen. Mats Söderlund är en flerfaldigt prisad och lovordad poet och leder Författarförbundet med en glöd och klarhet.

Karin Runevad är chef för Läsa vid Stadsbiblioteket och Medborgarplatsen i Stockholm. Hon vurmar för levandegörandet av äldre och ny litteratur. Runevad är svag för det talade ordet.

Som soundtracket till Twin Peaks

Mästerskapet är inte bara en provkarta på berättarstilar att bli inspirerad av som deltagare i tävlingen eller som åskådare. Vi får oss dessutom till livs boktips av några av landets mest engagerade bokmänniskor.

Under pauserna underhåller bandet Fissmollgatan 9 med musik med litterära förtecken. Deras musik låter som musiken i en film av David Lynch eller varför inte som Velvet Underground.

Vid kvällens slut vidtar mingel med förplägnad, nätverkande och andra förlustelser.

Patrik Schylström

Stockholms stadsbibliotek

Dessa deltar i år:

Anders Johnsson, Kulturhuset Multeum, Strängnäs

Andrea Berge, Fisksätra bibliotek

Esther Kalo, Österåkers bibliotek

Eva Töllner, Bankeryd bibliotek

Inger Holmberg, Eskilstuna stadsbibliotek

Jan-Olov Nordh, Stockholms stadsbibliotek

Johanna Härenstam, Stockholms stadsbibliotek

Martin Lövstrand, Malmö stadsbibliotek

Stefan Sandberg, Vellinge bibliotek

Vinnare se sid.1

En ny bok om läsning

Myter och sanningar om läsning - Om samspelen mellan språk och bild i olika medier av Jana Holsanova. Språkrådet 2011.

Författaren, som är docent i kognitionsvetenskap vid Lunds universitet, har tillsammans med kollegorna på Humanioralaboratoriet i Lund forskat kring läsning med en ny och avancerad mätteknik, blickbetende/ögonrörelser, som de har kombinerat med bl.a. enkäter och intervjuer.

Författaren diskuterar tio vanliga myter om läsning som senare beprövas. Dessa myter är 1) man läser hela tiden 2) man läser systematiskt 3) språk är viktigare än bild 4) det är lätt att förstå bilder 5) rörliga bilder är bäst 6) läsaren behöver ingen vägledning 7) bara lägnivåprocesser påverkar läsningen 8) alla följer samma vägar genom texten 9) läsförståelsen påverkar inte av musik 10) man läser likadant på papper och på nätet.

Konsekvenserna av samspel mellan bild och språk genomsyrar hela boken. I det moderna samhället med det utvidgade textbegreppet kvarstår fortfarande den gamla synen om läsning. Läsning lever inte i en avskild värld som många kanske fortfarande tror. Det finns en dynamisk och ömsesidig relation mellan läsning och de nya texter som vi möter varje dag var än vi befinner oss, framförallt i den digitala världen. De moderna texterna blir mer och mer multimodala, dvs. de består av olika delar: bilder, animationer, filmsnuttar, ljudfiler, dia-

En typisk låntagare på min arbetsplats....biblioteket, Häktet, Huddinge.

gram, grafer, länkar etc.

Det finns specifika skillnader mellan nät-läsning och läsning i en papperstidning. På nätet har läsaren bråttom, söker specifik information och vill hålla sig uppdaterad i vissa frågor. I en nättidning fungerar ofta förstasidan som navigatör. Man söker sig ganska ofta tillbaka till förstasidan. Länkarna spelar också en mycket viktig roll för läsning både på läsplatta och på nätet. Läsaren av en papperstidning kan när han/hon är färdig välja att spara tidningen eller kasta den i papperskorgen. Det är inte samma sak med en nättidning. Du kan aldrig läsa färdigt en nättidning på grund av t.ex. alla filmer eller länkar som finns tillgängliga. Ett resultat av detta är att digitala medier gynnar läsning medan pappersmedier gynnar skanning.

När det gäller variationen i läsning och olika lässtilar kommer författaren fram till att det existerar tre olika individuella lässtilar; intensiva läsare, selektiva läsare och skumläsare. Ett område som är viktigt och där det enligt författaren saknas forskning, är vilken påverkan individens kulturella bakgrund har när det kommer till läsning och tolkning av olika texter. Jag håller med eftersom jag själv fick uppdraget att hitta en föreläsare att tala om just läsning i olika kulturer. Det var inget lätt uppdrag!

Boken innehåller en del handfasta och konkreta rekommendationer för att visa vilka praktiska konsekvenser de nya forskningsresultaten får för utformning av multimodala texter. Rekommendationerna består av läsarvägledning, valet mellan språk och bild, val av bilder, grafik och animationer och sist men inte minst webbdesign.

Janas slutsatser är att många av våra invända föreställningar om läsning inte håller när vi prövar dem mot aktuell vetenskaplig forskning. Boken är läsvärd och jag ser fram emot flera uppföljare till den!

Alireza Afshari
Regionbibliotek Stockholm

Han, för det är alltid en man, kan vara tjock, gammal, ung, trevlig, macho, ledsen, rädd, tuff, ointresserad, vilja prata, har längtat och frågat efter biblioteket i flera dagar. Böckerna som efterfrågas varierar lika mycket som personerna. Poesi i alla former, kärlekslyrik är mycket efterfrågat. Historia är ofta på tapeten. Koranen och Bibeln efterfrågas ofta på olika språk. Psykologi och filosofi är också stora ämnen för att inte tala om biografier av alla de slag men helst ska det handla om män. Fantasy, deckare och thrillers går också bra men annars är det "krimböckerna" som efterfrågas mest. Just nu är det Lapidus nya, Livet de Luxe och fortsättningen av BMW-ligan som har längst kö. Svensk maffia och Snabba cash ligger också i topp. Tidskrifter går också bra. Det gäller att ha lite spridning på ämnena. Illustrerad vetenskap går hem hos alla annars är det bilar, mc, sport, lite skvaller, serietidningar. Tidskrifterna är mycket populära. Vi har också ett par tidningar på olika språk och det behövs. Skulle gärna ha fler. Biblioteket har startat ett projekt med cd-skivor där man får låna högst tre i taget. Visst har det varit svinn men i det stora hela är det mycket lyckat. Upprördheten hos killarna när någon har lämnat efter sig ett tomt fodral går inte att ta miste på. Ibland händer det dock att skivorna dyker upp, som här-omdagen när det kom ett brev från bibliotekarien på Kumla- anstalten som hade fått in två skivor, märkta biblioteket, Hudding-

ehäktet. Det var bara att stoppa in dem i de tomma fodralen som fanns kvar. Det kändes skönt. Det är kriminalvården som står för cd-spelarna, de finns i begränsat antal och biblioteket står för skivorna. Killarna kan även lyssna på skivor i verkstaden under tiden de arbetar. Ljudböcker försöker jag puffa för eftersom jag själv tycker att det är så skönt att lyssna på en bok. De som vågar prova och kan slappna av och ta in boken lånar alltid nya. Många av grabbarna kan ha läs- och skrivsvårigheter så får man dem att lyssna på en bok känns det roligt. Lättlästa böcker är ett måste på vagnen. Det är sorgligt men sant.

Ett litet urval frågor från senaste veckan: Önskemål om alla böckerna i Åshöjden-serien, Koranen på svenska, svenskt spanskt lexikon, bok om ADHD, flera språkbeställningar från IB, Donald Trumps, How to get rich, Svensk maffia del 2, "läs sidan 37, 75 och 98, där står det om mig". "Har du några böcker om kriminella som har blivit frälsta?" "Lovar du att hämta boken till mig idag?" "När kommer du nästa gång?"

Kristina Löfström
Biblioteket, Häktet, Huddinge

En bok jag inte kan leva utan....

Sommaren har sina rundningsmärken. Saker jag skall ha gjort för att det skall ha varit en riktig sommar. Många av dem skiftar med åren och ens livssituation. Det är kanske inte längre en Gotlandsvistelse som konstituerar en sommar.

Men en sak består genom åren och det är läsningen av en viss speciell bok.

Och boken är naturligtvis "Sommarboken" av Tove Jansson.

Den går naturligtvis bra att läsa när på året som helst.

Drömmen om den nordiska sommaren är stark!

Anders Johnsson

Tema Läsaren – en avslutning i oktober

En bok jag inte kan leva utan....

Böckerna om Alberte av Cora Sandel. En trilogi som tål att läsas om många gånger och som nu finns i en utmärkt översättning av Gun-Britt Sundström.

Prästungen av Göran Tunström – drabbade mig som tonåring och har följt mig genom livet. Lyrik av bl.a. Tua Forsström och Erik Beckman.

Tennisspelarna av Lars Gustafsson (och även Yllet) läste jag om och om igen i min ungdom. Mot fyren av Virginia Woolf och En ängel vid mitt bord av Janet Frame.

Böckerna om Sparvel av Barbro Lindgren och även Jättehemligt, Världshemligt och Bladen Brinner förstås. Och den otroligt roliga boken – Vems lilla mössa flyger!

Karin Runevad

En bok som jag inte kan leva utan...

Hej! Jag måste svara att jag inte kan välja någon. Jag har levt så länge och läst så pass många olika böcker att det blivit allt svårare att säga att det bara finns en bok som jag inte kan leva utan.

Det hade varit lättare att svara när jag var ung. Då hade jag sagt Den allvarsamma leken av Hjalmar Söderberg. Den kärlekskildringen satte djupa spår hos mig. Några decennier senare hade jag sagt att bland det finaste som finns i stället var Söderbergs barndomsskildring i Martin Bircks ungdom. Mest spännande pedagogiskt har varit att läsa Peter Kihlgårds genialiska Anvisningar till en far med lärarstudenter, en bok som verkligen mött läsmotstånd men där boken oftast vunnit stort i det långa loppet. Ska det vara en barnbok som jag själv är mycket förtjust i skulle jag nog välja Barbro Lindgrens Jättehemligt.

Lars Brink

Ika Jorum och Katarina Kristoffersso Foto: KM

Regionbibliotek Stockholm valde temat läsning och LÄSAREN i år. För att det är ett av bibliotekens viktigaste och mest självklara uppdrag att arbeta med lässtimulans.

Men varför är läsning så viktigt? Den första konferensdagen ville vi ägna åt just läsaren. Vem blir en läsare och hur går det till? Vem är han eller hon och varför väljer de olika böcker?

Vi pratade då om läsaren som konsument, och om läsmotstånd och identitetsutveckling hos pojkar framförallt, och också män som fackliga läsprojekt särskilt riktat sig till.

Den andra konferensdagen tittade vi lite närmare på hur läsaren gör.

Vad får man ut av att läsa egentligen? Vad innebär läsande i olika medier för läsoplevelsen – blir läsning då någonting annat? Hur kan man använda sociala medier för att berika läsoplevelsen? Blir man klokare av läsning?

Under våren fokuserade vi alltså på läsaren. Men vi hade också ett Tid för samtal där Karin Runevad från Stadsbiblioteket introducerade just bibliotekets roll.

Den sista konferensdagen ville vi titta på var biblioteket kommer in i läsarens liv, och vice versa.

Fick vi svar på de frågor vi ställde i våra inbjudningar, t.ex :

Hur kan vi vara en angelägen plats för våra olika besökare – som vill ha både en mötesplats och en tyst oas?

Hur påverkas biblioteken av det vidgade textbegreppet?

Vilka vägar kan vi gå framöver, för att nå ut med alla våra berättelser?

Harald Hultqvist berörde i sitt inledande anförande biblioteken som en angelägen plats just för att vi, den kunniga personalen, finns där för att guida besökarna bland medierna. Han drog en parallell till Systembolaget. Personalen där är ju inte framför allt till för dem som vet vad de vill ha, ”verk-samheten” där går inte ut på att sälja mer av storsäljarna, utan på att visa bredden.

Jag tycker nog att Jana Holsanova i sin föreläsning visade på det vidgade textbegreppet i en riktig djupdykning. Se särskild artikel på sid 10.

Om vägarna vi har att gå pekar mycket mot bokcirkelarna som en intressant utveck-

ling i det lässtimulerande arbetet gentemot vuxna. Under dagen fick vi höra exempel på riktigt nischade cirklar: 13+, bebisar, 10-12 år, finsk, Kalevala, Queer... Det kan vara ett sätt att nå människor med specifika intressen, som då samtidigt kan upptäcka mer av bibliotekets utbud. Engångscirklar är också intressant ur aspekten att det blir ett ständigt erbjudande till allmänheten. Man kommer när det passar en själv, när man vill diskutera just en särskild bok och tiden funkar.

I samtalet mellan Ika Jorum och Katarina Kristoffersson lyftes inte så överraskande gallringen fram som en viktig del i att synliggöra bibliotekens bestånd. När en del av medierna inte nyttjas i så hög grad är det dags att ställa frågan: skall det bort eller skall det marknadsföras hårdare? Ika Jorum beskrev ambitionen att arbeta med en syn-tes mellan rum, medier och program, och i Botkyrka har man som exempel på detta en öppen scen. Den har två spår, ett samhälls-inriktat och ett litterärt, där båda gärna har förankring i lokalsamhället, med boende i området som framträder. Man tänker också i tidszoner, vilka besökare kommer när? Allt har sin tid och därmed plats.

Marie Johansen

Regionbibliotek Stockholm

Projektet Biblioteket, boken och den långa svansen

Ska biblioteket ha böcker som ingen läser? Kan vi göra våra samlingar mer angelägna? Hur lyfter vi äldre litteratur och kopplar den till samtiden? Under två år har personalen vid Stockholms stadsbibliotek diskuterat dessa och andra frågor och prövat metoder och nya arbetssätt. Hur har det gått? Läs om det i Nina Frids rapport på regionbibliotekets hemsidas blogg. Snart kommer också slutrapport och utvärdering som en del i Regionbibliotekets skriftserie.

KM

En bok som jag inte kan leva utan...

Min bokflod skulle jag vilja säga att det är en roman som står ut och det är William Faulkners Stormen och Vreden som jag fick i mina händer av min svensklärare på gymnasiet. Hon sa: jag tycker att du ska läsa den här och sedan gav hon mig en månad för att förbereda en presentation av min läsning av romanen. Jag prioriterade annan läsning med tanke på att romanen var ganska tunn och mitt ögonmått sa att romanen skulle ta tre dagar att läsa, vilket var den tid som jag lade på att läsa och för att sedan förbereda min presentation. Men när jag sedan skulle redovisa min läsning av romanen var jag tvungen att erkänna att: "Jag har just läst den, men jag fattade ingenting, så jag behöver mer tid innan jag kan redovisa" varpå min svensklärare sa: Aha Faulkner leder på poäng, men jag vet att du tar honom Kristina, så kom tillbaka om tre veckor.

Det var de tre veckorna som fick mig att inse att text kan och ska läsas olika beroende på hur den är skriven. Att en berättelse kan skildras på flera olika sätt beroende på vem som berättar berättelsen. Jag fick också en insikt om att vissa texter ska man bryta tillsammans med andra, i samtalet kring min läsning kom jag längre såg mer och fick insikter om vad Faulkner vill berätta.

Det tog tre veckor att närma sig berättelsen, men insikten om att det inte finns en sanning eller en berättelse har jag tagit med mig från Faulkner, och insikten om att vissa texter kräver mer av sin läsare och då kan en förebild, en som tror på en göra att man faktiskt ger texten en andra chans. Min svensklärare utmanade mig och min läsning, men hon fick mig också att tro att jag skulle kunna ta in på Faulkners försprång, även om jag aldrig kommer att komma ikapp honom.

Kristina Alexanderson

Ett porträtt

Foto: Privat

Anne-Marie Körling, lärare, läsutvecklare och bloggare på www.korlingsord.se är min vägledare och inspirationskälla kring läsning i en vidgad textvärld. Så här säger Anne-Marie om läsning och bibliotek:

"Ett bibliotek i det yttre blir ett bibliotek i det inre. Jag har inte bara ett inre ordförråd utan ett inre bibliotek. Och som ord, meningar och litteratur kommer de in genom det yttre. Vi behöver varandra för att skapa språk. Vi behöver bibliotek för att kommunicera med inbundna texter och texter som aldrig någonsin kunde hitta en läsare om det inte handlade om någon som varmsamt erbjöd en textrörlighet. En dans mellan titlarna på biblioteket. Vem kan göra den? Bibliotekarien. Så tänker jag."

Läs hela porträttet på www.skolbibliotekost.blogspot.com

Cecilia Bengtsson

Regionbibliotek Stockholm

Hänt *händer*

Lässtafett i Nynäshamn

Helena Ablin och Helen Amborn Foto: Mattias Hansson. HGbild

Torsdagen den 1 september klockan 10.00 gick starten för Nynäshamns biblioteks lässtafett, ett projekt där ca 250 pocketböcker flyttar ut från bibliotekets lokaler för att cirkulera fritt mellan nynäshamnarna. Vid starten fick intresserade nynäshamnare komma till torget mitt emot Nynäshamns huvudbibliotek för att hämta en stafettbok. Stafettböckerna är märkta med ett speciellt klistermärke för att lätt kännas igen och under projektets gång kan stafettböcker hämtas från en speciell hylla på huvudbiblioteket och dess filialer. När läsaren har läst ut boken är tanken att han eller hon ska skriva in sitt namn samt en kommentar längst bak i boken och sedan lämna boken vidare till någon annan — en kollega, kompis, sambo, granne - eller varför inte, om man är modig, till en helt okänd person på gatan? Projektet, som hämtat inspiration från s.k. Book-Crossing, har som mål att sätta igång samtal kring böckerna och om läsning i allmänhet mellan stafettboksläsarna. I samband med att en läsare lämnar över boken till en annan läsare kanske samtal kring bokens kvalitet, ämne, författare etc. inleds. Genom att läsarna skriver in sina namn och kommentarer i böckerna kan man också följa böckernas vandring mellan olika personer sam-

tidigt som man kan ta del av vad bokens olika läsare har tyckt om innehållet. Korta små recensioner alltså.

I Nynäshamns lässtafett ingår ca 250 aktuella pocketböcker där allt från deckare och romaner till faktaböcker, biografier och ungdomsromaner ingår. – Nynäshamns lässtafett är ett roligt grepp för att nå dem som i vanliga fall kanske inte läser eller lånar böcker på biblioteket. Vi tror att den som lämnar över boken till grannen eller kollegan också pratar om innehållet. På så vis ökar förhoppningsvis samtalen om böcker, säger Helen Amborn, bibliotekschef på Nynäshamns bibliotek.

Nynäshamns lässtafett avslutas den 6 december 2011 med en fest på Nynäshamns bibliotek i samband med en boktipsarkväll inför julen. Då kan de som deltagit i stafetten tipsa om bra böcker, en del av kommentarerna i böckerna läses upp och en av författarna till någon av stafettböckerna bjuds in för att prata om sitt skrivande och inspirera till vidare läsning.

Första omgången av Nynäshamns lässtafett startade hösten 2010.

Helena Ablin
Nynäshamns bibliotek

En bok jag inte kan leva utan....

Franz Kafka visste att ta litteraturen på allvar. ”Böcker som gör oss lyckliga kan vi skriva själva, om det kniper”, tyckte han. Underhållningslitteratur kan vi minsann leva utan. ”Vad vi behöver är böcker som drabbar oss som en smärtsam olycka, som när någon vi älskar mer än vi älskar oss själva dör, som får oss att känna det som om vi hade drivits ut i skogen, långt från alla människor, som en självmördare. En bok måste vara yxan för den frusna sjön inom oss.”

Men den livsnödvändiga boken för mig lämnar mig inte i det tillstånd som Kafka beskriver. Nej, den bok som jag verkligen inte kan leva utan är den som får mig att vilja resa mig på nytt, skapa nya illusioner när de gamla krossats, den som hjälper mig att hitta ut ur misströstans skog tillbaka till människorna och livet.

Edith Södergran till exempel i diktsamlingen *Landet som icke är* (1925). Hon torkar min panna och ställer mig upp. En sådan bok kan man inte leva utan.

Allt måste man lära sig att älska. Och frusna sjöar måste man våga krossa. Men utan skönlitteratur vet jag inte om jag skulle klara det...

Nina Frid

En bok jag inte kan leva utan....

Leo Tolstojs *Anna Karenina* har följt med mig sedan jag var i tjugoårsåldern. Då läste jag den som en kärleksroman, senare läste jag den som en roman om familjen som en spegel av samhällslivet, nu läser jag den som en roman om hur det moderna förändrar, inte bara livet utan även litteraturen i grunden.

Ingrid Elam

Internationella Alzheimerdagen

Mari-Anne Lundin Foto: Kerstin Gerén

Den 21 september bjöd nystartade Järfälla demensförening in till information, föreläsningar och frågestund om olika demenssjukdomar på Jakobsbergs bibliotek. Över hela världen uppmärksammades att det var Internationella Alzheimerdagen.

Vad är demens? Enkelt kan man säga att

nervceller i hjärnan dör och ger symtom som minnesförlust, försämrad allmänfunktion och förändrat beteende. Det finns ingen bot, men en del bromsande mediciner, som hjälper vid Alzheimer. Alzheimer är en av flera olika demenssjukdomar. Demens är vanligare ju äldre man är.

Elisabeth Löfvenborg, överläkare på minnesmottagningen på Jakobsbergs sjukhus, berättade hur en minnesutredning går till. Förutom en mängd undersökningar och prover intervjuas patienten om sitt liv för att läkaren ska kunna bedöma hur vardagen försämras av demensen. Väntetiden på utredning är ca två månader och man behöver remiss från sin husläkare.

Kommunen erbjuder hjälp i form av hemtjänst, färdtjänst och, så småningom, särskilt boende. Det finns även hjälp och stöd för anhöriga. Malin Rydén berättade om ACTION, ett datastöd med bildtelefon, information och träningsprogram.

Sirkka-Lisa Ekman, professor emerita, vid Karolinska institutet berättade om sin

forskning om omvårdnad av patienter med demens. Centralt är att omvårdnad är en relation, dvs hur en uppgift ska utföras. Ömsesidig respekt mellan vårdare och personal är viktigt. T ex återgår de flesta tvåspråkiga patienter alltmer till sitt modersmål, sitt första språk, i samma takt som demensen tilltar. Att ta häyn till kultur och religion är också viktigt.

Att vårda demenssjuka är krävande på många sätt. Forskning har t ex visat att demenssjuka inte kan uttrycka smärta. Här måste personalen och de anhöriga vara uppmärksam för att kunna lindra den på bästa sätt.

Om du vill läsa om demens kan jag rekommendera boken Alzheimer utgiven av Karolinska institutet. Forskare, bl a Sirkka-Liisa Ekman skriver enkelt om demens.

Jag vill även tipsa om Sara Natt och Dags bok "Att vara anhörig".

Kerstin Gerén
Järfälla folkbibliotek

Röda boken!

Barnbibliotek och lässtimulans: delaktighet, förhållningssätt, samarbete av Amira Sofie Sandin, BHS. Boken är en genomgång av 93 lässtimulerande projekt med analyser och diskussion kring dem utifrån teorier om läsning. Tanken är att inspirera till och ge en bättre grund för metodutveckling i det fortsatta lässtimulerande arbetet. Barns delaktighet får ett kapitel och det kapitlet ägnades ett Tid för samtal i november. Mer om den diskussionen och om hela boken i nästa Länsnytt!

Boken har skickats ut till alla folkbibliotek i Stockholms stad och län, fler exemplar går att köpa på AdLibris, Bokus eller Btj.

Pia Borrman
Regionbibliotek Stockholm

Om Läsambassadören

Det är Kulturrådet som tagit initiativ till Läsambassadören och Författarcentrum fungerar som kansli för verksamheten. USA, Storbritannien och Irland har redan läsambassadörer. Storbritannien var först med "Children's Laureate". Den första läsambassadören där var Quentin Blake, följd av bland andra Jacqueline Wilson. För närvarande är det Julia Donaldson som har hedersuppdraget. För tre år sedan utnämndes den första ambassadören i USA och uppdraget innehas för närvarande av ALMA-pristagaren Katherine Paterson. På Irland infördes ämbetet 2010 och innehas av Siobhán Parkinson.

I Sverige skall Läsambassadören vara en författare eller illustratör som är utsedd för att främja läslust och sprida medvetenhet om hur viktigt det är med litteratur för barn och unga. Läsambassadör 2011-2013

är Johan Unenge. Redan när han fick utmärkelsen på Bokmässan i Göteborg i september klagjorde han att han under sin tid på posten framförallt tänker rikta sig till föräldrarna – som är så viktiga förebilder för sina barn, och därför kan påverka deras läsvanor.

Läsambassadören har en egen webbplats www.läsambassadören.se och en egen sida på Facebook. Gilla!

Gilla också att Johan Unenge inte "bara" är medförfattare och illustratör till Eva & Adam, Livet enligt Rosa, Hotell Gyllene Knorren mm, han har också skrivit ett antal fantastiska ungdomsböcker, exempelvis Astrid och hon Liv, Vi som ser på och böckerna om Pontus!

Marie Johansen
Regionbibliotek stockholm

SEX FRÅGOR TILL

Tomas Lidman

Tomas Lidman har varit överbibliotekarie vid Stockholms universitetsbibliotek, riksbibliotekarie 1995-2003 och riksarkivarie 2003-2010. Regeringen tillsatte i våras en kommitté, Litteraturutredningen, och Tomas Lidman är ordförande.

Senaste gången litteraturens ställning utreddes var vid mitten av 1990-talet. Vad är anledningen till att den blir föremål för en ny utredning nu?

Utredningar i en eller annan form kring läsandet och litteraturens ställning i samhället har skett med viss regelbundenhet under hela efterkrigstiden. Det är kanske därför inte så förvånande att en ny utredning sätts till med tanke på de väldiga förändringar inom det litterära systemet som skett under den senaste 15-årsperioden. I direktiven för utredningen står att: "det skett stora förändringar, både vad gäller läsvanor och utgivning av böcker och tidskrifter. Dessa förändringar är bl.a. en följd av en snabb teknisk utveckling och nya sätt att köpa och distribuera litteratur". Inte minst är man alarmerad av att det finns tendenser till en negativ utveckling av läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga. Utredningen som tillsattes i mars förväntas lämna underlag för beslut kring hur de medel som regeringen avsätter för verksamheter inom hela området bäst kommer till användning. Som vanligt är de ekonomiska ramarna synnerligen begränsade.

Kommer förmågan att läsa och hinder för läsning att behandlas i utredningen?

Sådana aspekter kommer givetvis in i arbetet när det gäller att uppmärksamma på vilket sätt litteraturens ställning kan stärkas i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Däremot kan man knappast förvänta sig att utredningen kommer att behandla andra sidor av samma problem: utvecklingspsykologi, didaktik, dyslexi etc.

Tror du att synen på bibliotekens betydelse för litteraturen kommer att bli densamma som nu?

Personligen tror jag att biblioteken kan/bör spela en oerhört viktig roll i arbetet med att introducera barn och unga i läsandets inte alltid så enkla konst. Skolbiblioteken som nu från 1 juli i år äntligen fått ett naturligt och entydigt uppdrag är otroligt viktiga aktörer i det arbetet och det är något som utredningen säkert kommer att ta upp. Men också andra ingångar måste säkert prövas för mera läsovana grupper.

Finns det tankar på en samverkan mellan folkbibliotek och folkbildning när det gäller läsfrämjande insatser?

Vi har i ett förslag till regeringen i dagarna föreslagit att den skall fördela 1 miljon kronor just i syfte att försöka finna nya former för samarbete mellan folkbiblioteken och folkbildningen i det läsfrämjande arbetet. I våra möten med olika "intressentgrupper" under sommaren och hösten har detta område identifierats som av stor vikt och vi vill gärna vidareutveckla våra tankar kring hur ett sådant mera strukturerat samarbete skulle kunna utformas.

Vad önskar du att Litteraturutredningen ska ge för resultat?

Först skulle jag vilja uttrycka min tillfredställelse med att utredningen fått god tid på sig att fundera över de givna frågeställningarna och att svaren inte behöver forceras fram. Jag hoppas därför att vi skall kunna belysa situationen inom det litterära systemet i dag på ett någorlunda fylligt, vederhäftigt och problemorienterat sätt och att de förslag vi kommer med så småningom är begripliga och genomtänkta och givetvis till gagn för hela området. Mer precis vill jag nog inte vara i dag.

En bok jag inte kan leva utan?

Svår fråga. Hjalmar Söderberg har förföljt mig sedan jag var helt ung, Tolstojs Krig och fred och Anna Karenina glömmet jag aldrig, inte heller glömmet jag den dag då jag i egenskap av chef för KB år 2000 var hemma hos Tomas Tranströmer i Västerås och hämtade delar av hans arkiv till handskriftsavdelningen. Hans poesi fanns sedan lång tid tillbaka i mina bokhyllor.

---

*Ställde frågorna gjorde
Kerstin af Malmberg*

Foto: Narking